

LAGFÖRDA PERSONER

SLUTLIG STATISTIK FÖR ÅR 2007

Personer lagförda för brott

Sammanfattning

- År 2007 lagfördes cirka 125 200 personer, vilket är en ökning med närmare 5 procent (5 500 personer) jämfört med år 2006. Utvecklingen av antalet lagförda personer under de senaste tio åren karaktäriseras av upp- och nedgångar kring en stabil nivå.
- Närmare två tredjedelar av uppgången bestod av personer som lagförts genom åklagarbeslut. Dessa beslut ökade med knappt 6 procent (3 800 personer) varav antalet meddelade åtalsunderlåtelse stod för nästan hela ökningen.
- Även antalet domar ökade under år 2007 men ökningen var något mindre (– 3 procent eller 1 700 personer) jämfört med år 2006. Böter stod för majoriteten av ökningen. Dock minskade antalet dömda till fängelse för andra året i rad.
- Ändringar om ingripande mot och behandlingen av unga lagöverträdare under 21 år infördes 1 juni år 2007 vilket medförde att påföljderna *ungdomsvård* och *ungdomstjänst*, som tidigare ingick under påföljden vård inom socialtjänsten, blev fristående påföljder. År 2007 dömdes sammanlagt 4 300 personer till de nya påföljderna, vilket är en ökning med 1 100 personer jämfört med antalet dömda till vård inom socialtjänsten år 2006. Detta indikerar att unga lagöverträdare numera även döms till de nya påföljderna istället för exempelvis böter.
- Jämfört med år 2006 ökade antalet lagförda personer främst för brott mot trafikförordningen (+2 700 personer), narkotikabrott (+1 250 personer), rattfylleri (+ 920 personer) samt smugglingsbrott (+ 870 personer).
- Inom alla åldersgrupper, utom 30–39 år, ökade antalet lagförda personer jämfört med år 2006. Åldersgruppen 15–17 år ökade mest (10 procent).

Inledning

Statistiken över personer lagförda för brott redovisar de personer som av domstol (fällande dom i tingsrätt) eller åklagare (strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse) befunnits skyldiga till brott. Statistiken omfattar beslut om fällande domar i tingsrätt och åklagarbeslut (utfärdade strafförelägganden och meddelade åtalsunderlåtelse). Även ordningsbot, som utfärdas av polis eller tull, är en typ av lagföring. Denna uppgift redovisas separat och ingår inte i övrig statistik över lagförda personer. Redovisningen bygger på huvudbrotten i lagföringarna, det vill säga brotten med den strängaste påföljden i straffskalan.

Tänk på när du tolkar statistiken för lagförda personer att:

- Redovisningen bygger på huvudbrotten i lagföringarna, det vill säga brotten med den strängaste påföljden i straffskalan. Det medför att lindrigare brott kan underskattas i förhållande till grövre brott.
- I lagföringsstatistiken räknas antalet personer. I brottsstatistiken räknas istället antalet brott. Det är därför inte relevant att jämföra fördelningen av brotten mellan lagförings- och brottsstatistiken.
- Ny lagstiftning kan innebära förändringar av bestämmelsen för ett brott. Ändringar i lagstiftningen medför att man för vissa brott inte utan vidare kan jämföra antalet lagförda för ett brott med tidigare år.

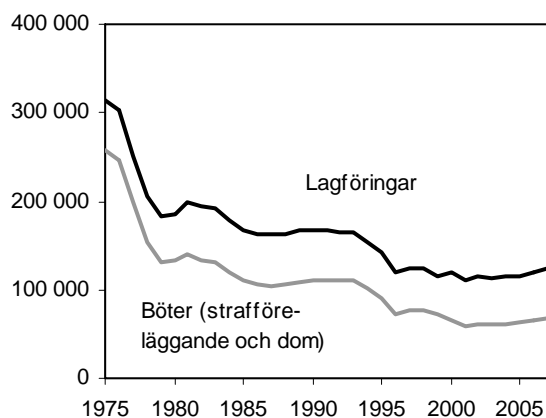
- Utvecklingen av antalet lagföringar rörande vissa brott, som trafikbrott och narkotikabrott, återspeglar till stor del polisens och åklagarnas insatser på området.
- I lagföringsstatistiken räknas åldern på den lagförda personen utifrån datumet för lagföringen, till skillnad från statistiken för misstänkta personer där den misstänkta personens ålder räknas utifrån när personen begått brottet. Det är därför inte relevant att jämföra åldersfördelningen mellan dessa.

Utvecklingen av antalet lagförda personer

År 2007 lagfördes närmare 125 200 personer, vilket är en ökning med närmare 5 procent jämfört med år 2006. Närmare hälften (eller 62 400 personer) dömdes för brott i *domstol*. Resterande 62 800 personer lagfördes genom *åklagarbeslut*. Närmare två tredjedelar av uppgången bestod av personer som lagförts genom beslut av åklagare, vilka ökade med knappt 3 800 personer eller 6 procent. Antalet meddelade åtalsunderlåtelse stod för omkring fyra femtedelar av uppgången av åklagarbeslut och de ökade med närmare 3 200 personer eller 17 procent. Bakom ökningen av lagförda personer låg främst fler lagföringar rörande trafikförordningen, rattfylleri, narkotikabrott och smugglingsbrott. Även antalet personer dömda i tingsrätt för brott ökade, med drygt 1 700 personer eller cirka 3 procent, jämfört med föregående år. Ökningen dominerades av domslut med misshandel eller ringa narkotikabrott som huvudbrott.

Sett i ett längre perspektiv, sedan år 1975, har antalet personer som lagförts för brott mer än halverats. En större del av minskningen inträffade redan i slutet på 1970-talet när fylleri avkriminaliserades. Under den efterföljande perioden har utvecklingen för både domstols- och åklagarbeslut karakteriserats av en svagare, men kontinuerlig minskning av antalet lagförda personer. Framför allt har antalet personer som fått strafförelägganden minskat. Detta förklaras delvis av att det för allt fler brott, särskilt brott mot trafikförordningar och smugglingsbrott, införts möjlighet att förelägga ordningsbot. En del av minskningen, i synnerhet nedgången åren 1994–1996, kan sannolikt förklaras av en motsvarande minskning av antalet uppkärlade brott dessa år. För antalet personer som lagförts genom dom eller meddelats åtalsunderlåtelse har nedgångarna över tid varit mindre än för strafförelägganden. De senaste tre decennierna har således lagföringsstrukturen gradvis förskjutits, *andelen* strafförelägganden har minskat i förhållande till *andelen* domar och åtalsunderlåtelse.

Antal lagförda personer, åren 1975–2007

År 2007 jämfört med föregående år:

+5 500

+5 %

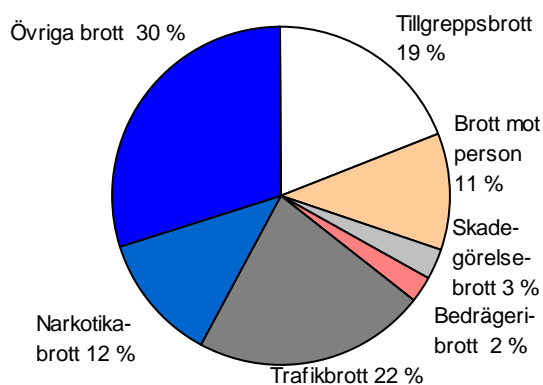
Struktur

Trafikbrott är, sett till huvudbrotten, en av de vanligaste brottskategorierna i samband med lagföringar. År 2007 lagfördes cirka 37 procent av samtliga lagförda personer för brott mot olika vägtrafikförfattningar som huvudbrott. Bland dessa utgör brott mot trafikbrottslagen den största kategorin. I trafikbrottslagen dominerar brotten rattfylleri (inklusive rattfylleri under påverkan av narkotika) och olovlig körning. Trafikbrottens andel bland lagföringarna har otalt sett inte förändrats under en tioårsperiod. Däremot har fördelningen inom kategorin förändrats så till vida att *antalet* brott mot trafikbrottslagen har ökat över tid, medan *antalet* brott mot övriga vägtrafikförfattningar minskat. Den minskade andelen övriga vägtrafikbrott är delvis en följd av att flera sådana brott än tidigare kommit att beivras genom ordningsbotsföreläggande.

Tillgreppsbrott är, jämte trafikbrott, en vanlig brottskategori i lagföringar. År 2007 utgjorde de omkring 19 procent av huvudbrotten för samtliga lagförda personer, vilket är något lägre andel än året innan då de utgjorde 21 procent. Andelen personer lagförda för tillgreppsbrott har varierat mellan 20 och 25 procent under den senaste tioårsperioden. Bland tillgreppsbrotten dominerar brottet snatteri, som sett till huvudbrotten utgör 56 procent av tillgreppsbrotten i lagföringarna år 2007.

Omkring 11 procent av huvudbrotten år 2007 rörde *brott mot person* (3–7 kap. BrB). Denna kategori domineras av misshandelsbrott, som utgjorde cirka 65 procent av samtliga brott mot person under året. Andelen lagförda för brott mot person har ökat något under en tioårsperiod trots att antalet lagföringar avseende dessa brott legat på en relativt konstant nivå. Det kan förklaras av att antalet lagföringar totalt sett har minskat under perioden.

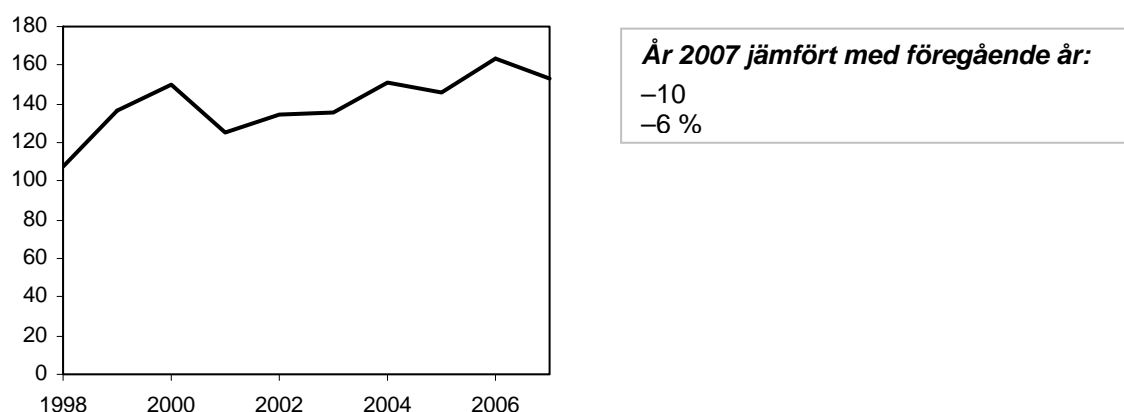
Andel personer lagförda för brott, efter huvudbrott, år 2007 (av 125 156 personer)

Utvecklingen av antalet lagförda personer för våldsbrott, hot m.m.

År 2007 lagfördes 153 personer för *mord* eller *dråp* (inkl. försök, förberedelse och stämpling till brott) som huvudbrott, jämfört med år 2006 är det en minskning med 10 personer eller 6 procent. Antalet lagförda för mord eller dråp har varierat mellan 108 och 163 personer sedan år 1998 i en svagt uppåtgående trend. Mord och dråp är en statistiskt sett liten brottskategori, det är därför naturligt att utvecklingen visar på relativt kraftiga årliga variationer.

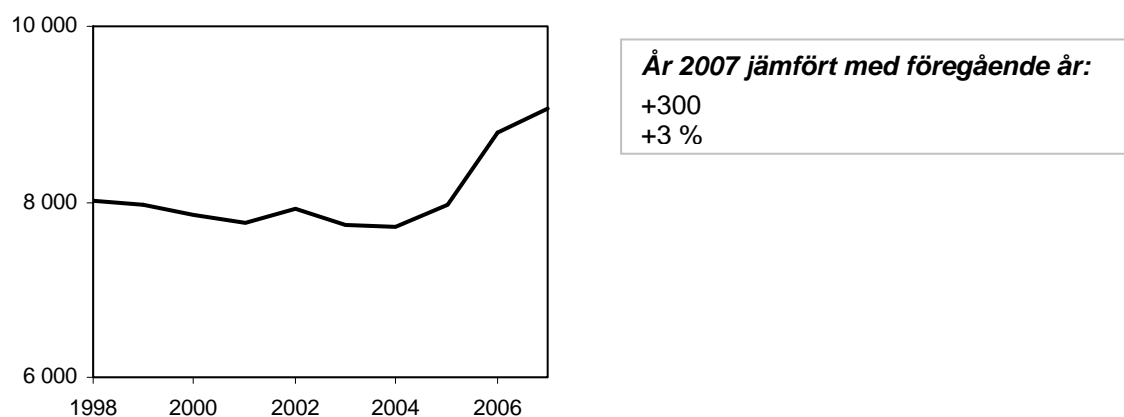
Antal lagförda personer med mord eller dråp som huvudbrott, åren 1998–2007

Misshandel

Bland våldsbrotten utgör *misshandel (inklusive grov misshandel)* den största brottskategorin. År 2007 lagfördes nästan 9 100 personer för misshandel som huvudbrott. Under 1998–2007 har antalet personer lagförda för misshandel varierat kring en relativt stabil nivå om i genomsnitt 7 900 personer årligen men med en kraftig uppgång de senaste två åren. Under år 2007 kan en ökning med 300 personer eller 3 procent noteras i jämförelse med föregående år.

Antal lagförda personer med misshandel (inklusive grov misshandel) som huvudbrott, åren 1998–2007

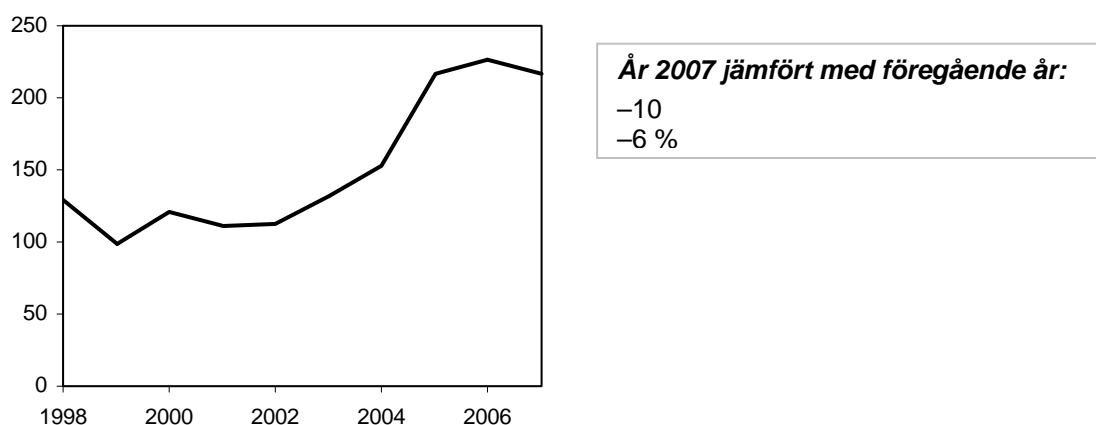
Gärningar som misshandel, olaga hot, ofredande med mera kan, när de utgjort ett led i en upprepad kränkning, rubriceras som grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning. År 2007 lagfördes 410 personer för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning som huvudbrott. Detta är en minskning med 74 lagförda personer eller 15 procent jämfört med år 2006.

Våldtäkt och andra sexualbrott

År 2007 lagfördes knappt 220 personer för *våldtäkt (inklusive grov våldtäkt)*, vilket motsvarar en minskning med 10 personer eller 6 procent jämfört med föregående år. Under perioden 1998–2007 har antalet personer lagförda för våldtäkt som huvudbrott ökat med närmare 90 personer eller 71 procent. Under åren 1998-2002 har antalet personer lagförda för våldtäkt

varierat kring en relativt konstant nivå, under åren 2003–2007 har dock en kraftig ökning skett. Den nya sexualbrottslagstiftning trädde i kraft den 1 april 2005 och innebar en utvidgning av bestämmelsen för våldtäkt. Därigenom har gärningar som tidigare rubricerats som sexuellt utnyttjande kommit att bedömas som våldtäkt. Med den nya lagstiftningen tillkom även en särskild bestämmelse för våldtäkt mot barn (4 §). Det försvårar jämförelser över tid av antalet lagföringar för våldtäkter. År 2007 lagfördes närmare 150 personer för våldtäkt mot barn, jämfört med år 2006 motsvarar det en minskning med 53 personer eller 27 procent.

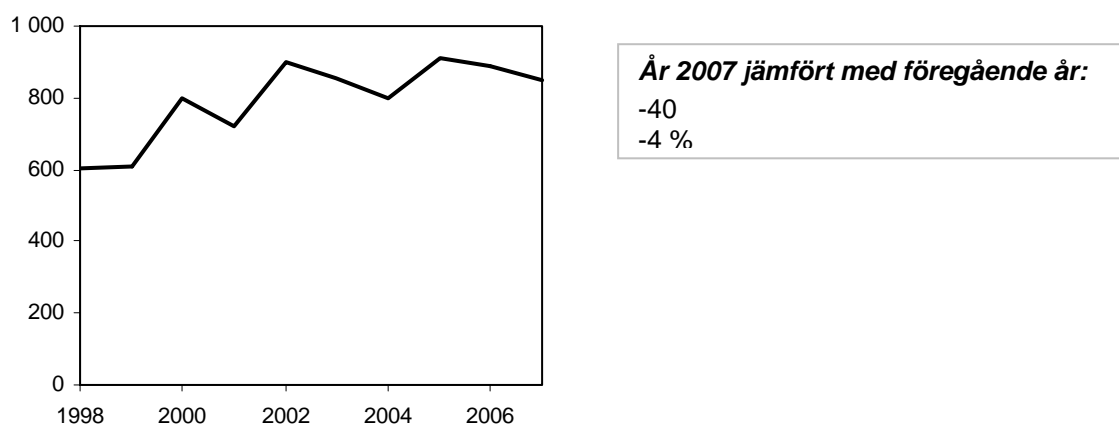
Antal lagförda personer med våldtäkt (inklusive grov våldtäkt) som huvudbrott, åren 1998–2007

Rån

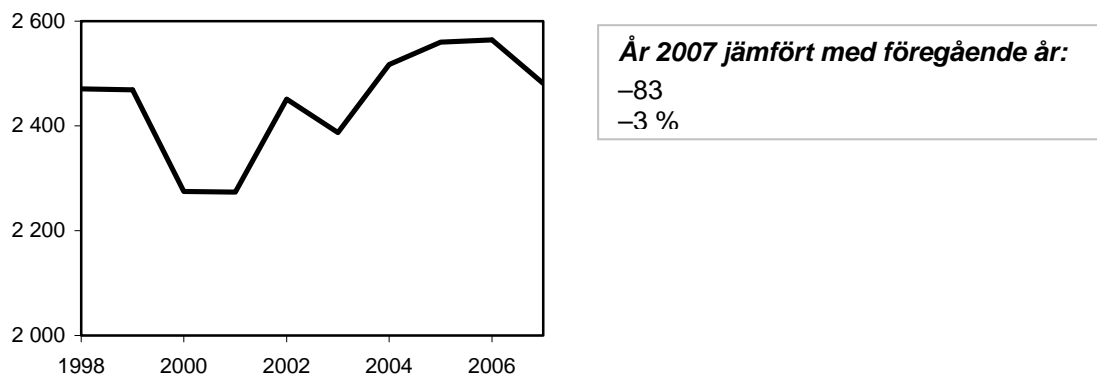
År 2007 lagfördes 850 personer för rån (inklusive grovt rån), vilket är en minskning med 4 procent eller närmare 40 personer jämfört med år 2006. Minskningen faller inom mönstret av att antalet personer lagförda för rån under åren 1998–2007 har varierat kring en uppåtgående trend. Sedan år 1998 har antalet ökat med nästan 250 personer eller drygt 40 procent.

Antal lagförda personer med rån (inklusive grovt rån) som huvudbrott, åren 1998–2007

År 2007 var antalet personer lagförda för *våld eller hot mot tjänsteman* närmare 2 500 personer, vilket är ungefär samma antal som för år 1998. Jämfört med år 2006 kan dock en minskning med 83 personer eller drygt 3 procent noteras. Denna minskning faller inom mönstret av variationerna kring nivån som för åren 1998–2001 har minskat och för åren 2002–2007 har ökat.

Antal lagförda personer med våld eller hot mot tjänsteman som huvudbrott, åren 1998–2007

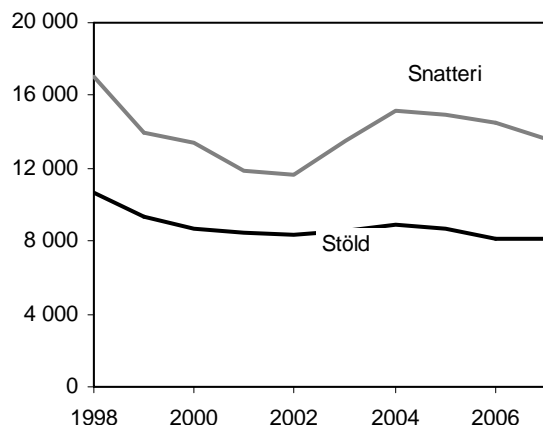
Utvecklingen av antalet lagförda personer för stöld och andra tillgreppsbrott

Under år 2007 lagfördes cirka 24 100 personer för *stöld och andra tillgreppsbrott*, vilket är en minskning med 4 procent eller nästan 1 000 personer jämfört med år 2006. Under perioden 1998–2007 har antalet lagförda för tillgreppsbrott minskat med närmare 7 200 personer eller 23 procent och varierat kring en neråtgående trend.

Stöld och snatteri

Utvecklingen skiljer sig åt mellan olika typer av tillgreppsbrott. År 2007 lagfördes knappt 8 200 personer för *stöld (inklusive grov stöld)* och cirka 13 600 personer för *snatteri*. Antalet personer lagförda för stöld har minskat med 24 procent sedan år 1998, medan antalet lagförda för snatteri har minskat med 20 procent under motsvarande period. Sedan år 1998 har antalet personer lagförda för stöld minskat kontinuerligt och lagförda för snatteri har varierat kraftigt kring en svagt neråtgående trend. I jämförelse med föregående år har personer lagförda för stöld ökat med närmare 1 procent och snatteri minskat med drygt 6 procent.

Antal lagförda personer med stöld (inklusive grov stöld) respektive snatteri som huvudbrott, åren 1998–2007

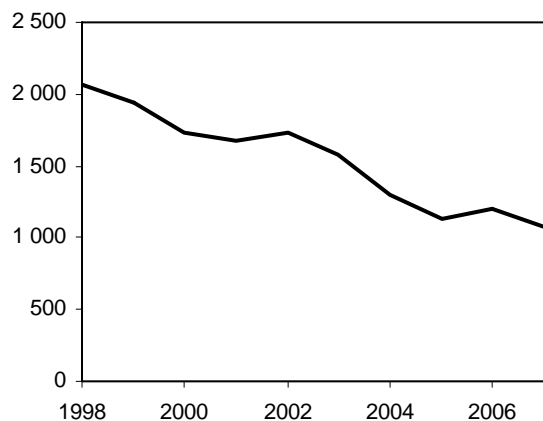
År 2007 jämfört med föregående år:

Snatteri	-900
	-6 %
Stöld	50
	1 %

Tillgrepp av fortskaffningsmedel

En kontinuerlig nedgång över tid noteras även i antalet personer lagförda för *tillgrepp av fortskaffningsmedel*. Antalet lagföringar med tillgrepp av fortskaffningsmedel som huvudbrott uppgick år 2007 till nästan 1 100 personer, vilket motsvarar en minskning med nästan 1 000 personer eller 48 procent sedan år 1998. Jämfört med föregående år har antalet personer lagförda för tillgrepp av fortskaffningsmedel minskat svagt med knappt 130 personer eller 11 procent, detta faller inom mönstret av variationerna under åren 1998–2007.

Antal lagförda personer med tillgrepp av fortskaffningsmedel som huvudbrott, åren 1998–2007

År 2007 jämfört med föregående år:

-130
-11 %

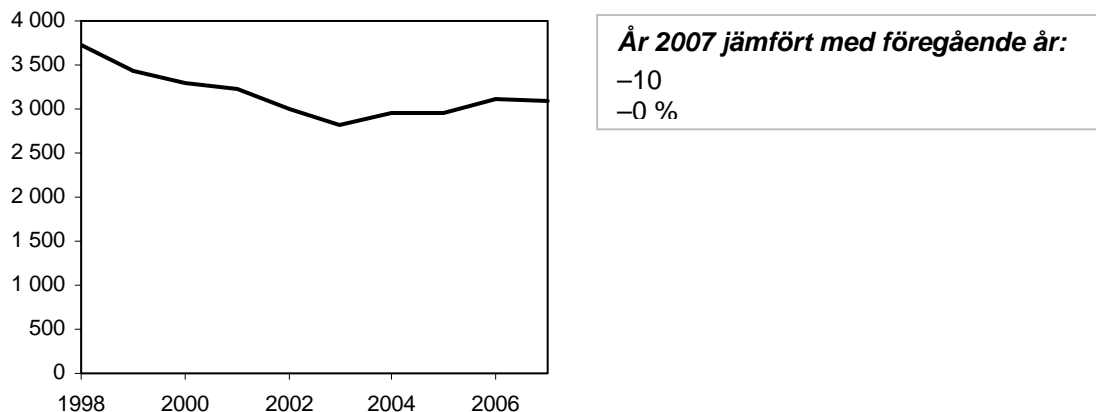
Utvecklingen av lagförda personer för övriga brott

Bedrägeribrott

År 2007 lagfördes nästan 3 100 personer för *bedrägeribrott* av olika slag (9 kap. BrB), vilket är en minskning med 10 personer jämfört med år 2006. Sedan år 1998 har antalet lagförda för bedrägeribrott med mera som huvudbrott minskat med drygt 600 personer eller 17 procent,

trenden har varit neråtgående men planat ut de senaste åren. Det är i synnerhet lagföringar rörande bedrägligt beteende, häleri och häleriförseelse som har minskat.

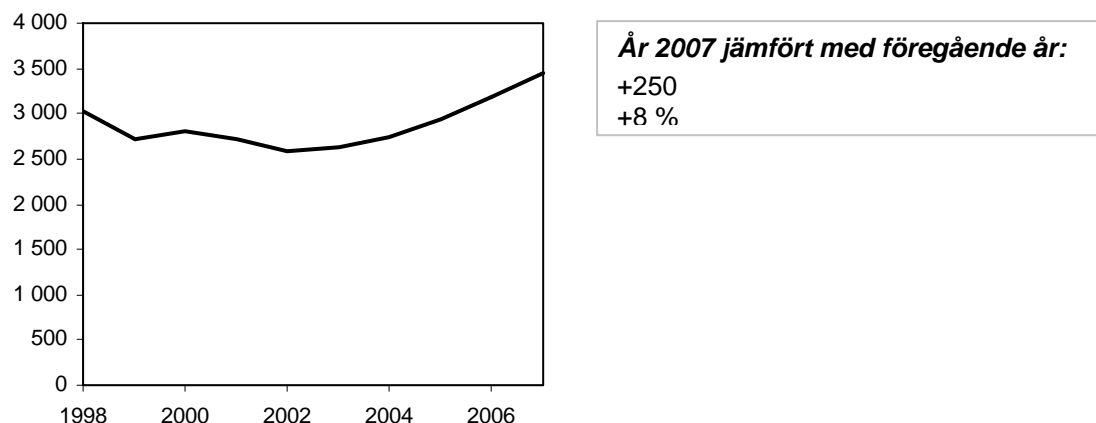
Antal lagförda personer med bedrägeri som huvudbrott, åren 1998–2007

Skadegörelsebrott

Antalet personer som lagfördes för *skadegörelse* som huvudbrott har under åren 1998–2002 uppvisat relativt små variationer kring en konstant nivå, under åren 2003–2007 har dock trenden varit kontinuerligt uppåtgående. I jämförelse med år 2006 ökade antalet lagförda för skadegörelse med cirka 250 personer eller 8 procent.

Antal lagförda personer med skadegörelsebrott som huvudbrott, åren 1998–2007

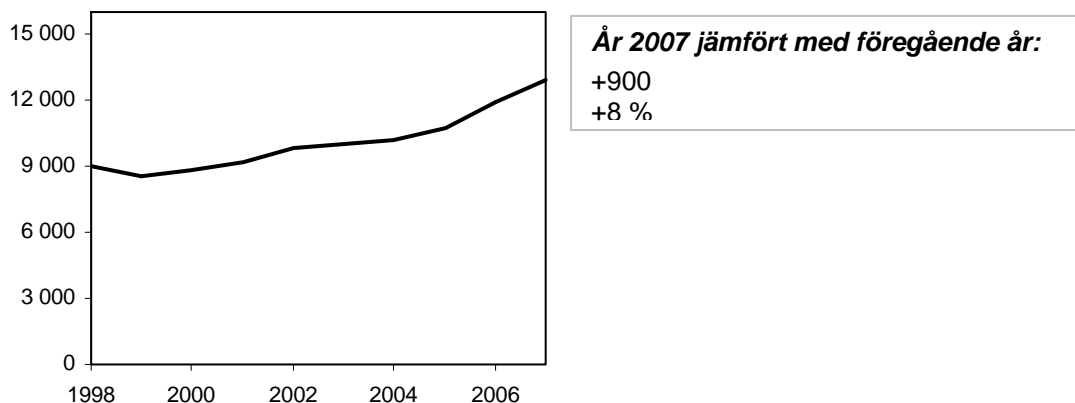

Rattfylleri

År 2007 uppgick antalet som lagfördes för *rattfylleri* eller *grovt rattfylleri* (inkluderar även grovt rattfylleri under påverkan av narkotika) som huvudbrott till nästan 13 400 personer. Det motsvarar en ökning med drygt 900 personer eller 8 procent jämfört med föregående år. Antalet personer som lagfördes för rattfylleri har under åren 1998–2002 uppvisat relativt små variationer kring en uppåtgående trend. Utvecklingen av antalet lagföringar rörande trafikbrott återspeglar till stor del polisens insatser på trafikområdet. Ökningen av antalet

rattfyllerilagföringar år 2007 bör ses i ljuset av att polisen genomförde fler alkohol- och drogtester i trafiken detta år, jämfört med år 2006.¹

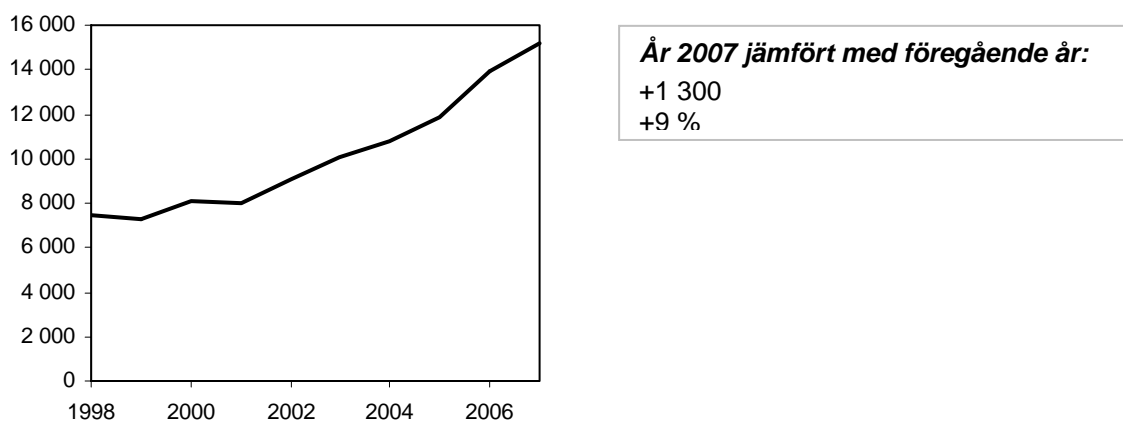
Antal lagförda personer med rattfylleri som huvudbrott, åren 1998–2007

Narkotikabrott

År 2007 lagfördes drygt 15 200 personer för *Brott mot narkotikastrafflagen* som huvudbrott. Det är en ökning med 9 procent eller drygt 1 200 personer jämfört med år 2006. Bakom uppgången låg huvudsakligen att antalet personer lagförda för narkotikabrott ökade med drygt 740 personer eller 29 procent. Antalet narkotikalagföringar påverkas i hög grad av polisens, tullens och andra rättsvärdande myndigheters insatser på narkotikaområdet. Utvecklingen kan därmed variera relativt kraftigt mellan olika regioner. Sedan år 1998 har antalet personer lagförda för brott mot narkotikastrafflagen mer än fördubblats och trenden har varit tydligt uppåtående. Det är framför allt lagföringar rörande ringa narkotikabrott som har ökat.

Antal lagförda personer med narkotikabrott som huvudbrott, åren 1998–2007

¹ Antalet utförda alkoholutandningsprov (LAU-prov) ökade med 6 procent, från drygt 2,4 miljoner prov år 2006 till 2,5 miljoner prov år 2007. Antalet utförda drogtester ökade i sin tur med 11 procent, från drygt 10 100 tester år 2006 till drygt 11 300 tester år 2007. Källa: RPS (2007), *Polisens årsredovisning 2007*.

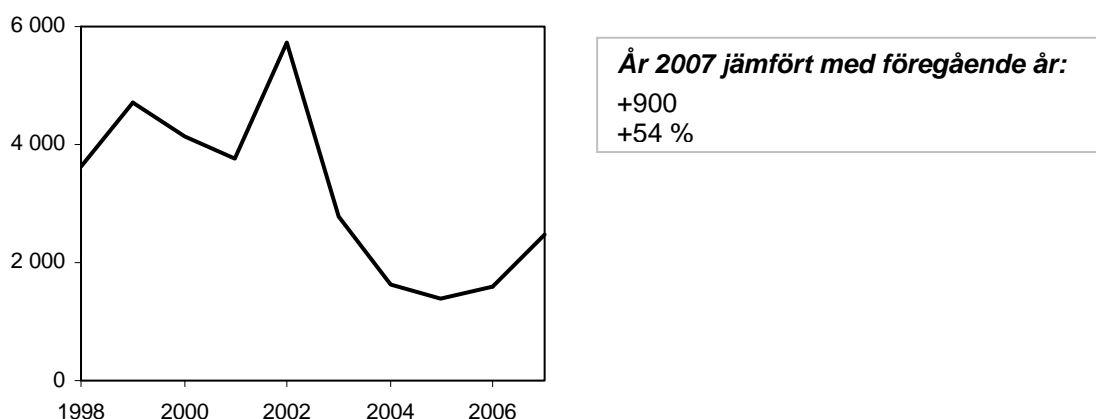
http://www.polisen.se/mediaarchive/4347/3474/3928/Polisens_AR_2007.pdf

Smugglingsbrott

Under år 2007 lagfördes omkring 2 500 personer för brott mot *lagen om straff för smuggling*, vilket är en ökning med närmare 900 personer eller 54 procent eller jämfört med föregående år. Det är framför allt olika typer av ringa brott (ringa smuggling, ringa tullbrott och ringa narkotikasmuggling) som ökade med 190–300 lagföringar (58–159 procent). Bakom uppgången låg huvudsakligen att Tullverket utfärdade fler strafförelägganden jämfört med år 2006.

Tullverket har möjlighet att antingen utföra ordningsbot eller strafförelägganden för de ringa brotten. Praxis för användandet av ordningsbot respektive strafförelägganden har skiftat över tid. Ordningsboten redovisas inte i denna statistik. Åren 2003–2004 sjönk antalet lagföringar för smugglingsbrott kraftigt delvis till följd av att man i större utsträckning utfärdade ordningsbot. Antalet lagföringar för smugglingsbrott år 2007 är en viss återgång mot den nivå som förekom under andra hälften av 1990-talet då antalet varierade mellan 4 000–5 000 lagföringar.

Antal lagförda personer med brott mot varusmuggningslagen/lagen om straff för smuggling som huvudbrott, åren 1998–2007

Samtliga brott i lagföringarna

Från och med år 2004 redovisar statistiken, vid sidan av huvudbrotten, även samtliga brott i lagföringarna. Eftersom lagföringsstatistiken har en annan avgränsning och detaljeringsgrad för brotten än brottsstatistiken bör man tänka på att antalet lagförda brott kan inte ställas i direkt relation till antalet anmälda brott.

År 2007 omfattade lagföringarna totalt sett omkring 230 000 begångna brott, vilket innebär att de cirka 125 200 lagförda personerna under året lagfördes för i genomsnitt 1,8 brott per lagföring. Det är en liten förändring jämfört med år 2006, då antalet lagförda brott uppgick till cirka 221 500 brott eller 1,9 brott per lagföring. Brottskvoten är generellt sett något högre bland personer dömda i domstol (2,4 brott/dom), än bland personer som godkänt ett utfärdat strafföreläggande (1,2 brott/föreläggande) eller meddelats åtalsunderlåtelse (1,4 brott/beslut). Det genomsnittliga antalet brott per lagföring skiljer sig även något mellan män (1,9) och kvinnor (1,6), liksom mellan ungdomar i åldern 15–20 år (1,6) och lagförda personer över 21 år (1,9).

Av de 151 600 begångna brott, som kunde konstateras genom ett domslut år 2007 hade 85 procent begåtts under samma år som domslutet (40 procent) eller året innan (45 procent). Hur snabbt ett brott kan lagföras beror på flera olika faktorer och skiljer sig därför mellan olika brottstyper. En stor betydelse i sammanhanget kan dock tillskrivas brottsutredningens omfattning, som i sin tur beror på brottets karaktär. Andelen lagförda brott som begåtts samma år som eller året innan lagföringsåret (åren 2006–2007), är hög för brott mot trafikbrottslagen (91 procent), tillgreppsbrott (90 procent), brott mot narkotikastrafflagen (87 procent) och skadegörelsebrott (87 procent). Till de brott där en mycket liten andel har lagförts redan samma år eller året efter det att brottet begicks, hör bland annat brott mot borgenärer enligt 11 kap. BrB (6 procent) och brott enligt skattebrottslagen (4 procent) som ofta kräver omfattande brottsutredningar.²

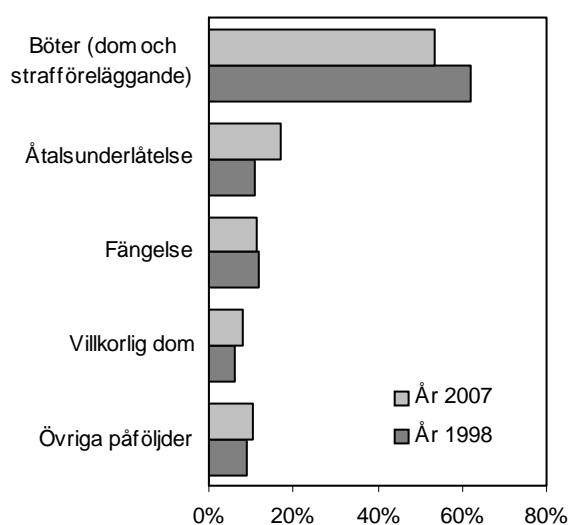
Brottsstrukturen för samtliga lagförda brott ser något annorlunda ut än den för huvudbrotten i lagföringarna. Det beror på att lindrigare brott och brott av seriebrottskaraktär tenderar att bli underrepresenterade i redovisningen av huvudbrotten. Även tillämpade beräkningsprinciper har viss betydelse för underrepresentationen.³ Skillnader mellan brottsstrukturen för samtliga brott (huvud- och bibrott) och den för enbart huvudbrott är dock relativt liten. Brotten som får större andel (cirka 2–4 procent) i redovisningen över samtliga lagförda brott jämfört med huvudbrottsredovisningen, är bland annat brott enligt narkotikastrafflagen, brott mot liv och hälsa (3 kap. BrB) och brott mot frihet och frid (4 kap. BrB). Dock får brott mot trafikförordningen något mindre andel (närmare 4 procent), jämfört med huvudbrottsredovisningen.

Påföljder

Med hjälp av lagföringsstatistiken är det möjligt att följa utvecklingen av olika påföljder. Som framgår av figuren nedan har det skett vissa förändringar i påföljdsstrukturen under den senaste tioårsperioden (1998–2007). Till de större strukturella förändringarna under denna period hör att andelen personer som erhållit strafföreläggande eller dömts till fängelse har minskat, samtidigt som andelen personer som dömts villkorlig dom eller böter i domstol har ökat. En ökad andel kan även noteras för personer som meddelats åtalsunderlåtelse av åklagare.

² Tabell 491, som redovisar dömda brott efter brottsår, kan beställas från statistikenheten vid Brå.

Andel personer lagförda för brott efter huvudpåföljd, åren 1998 (av 124 449 personer) och 2007 (av 125 156 personer)

Påföljder i domstol

År 2007 dömdes cirka 14 000 personer till *fängelse* som huvudpåföljd. Det motsvarar en minskning med drygt 600 personer eller 4 procent jämfört med år 2006. Bakom nedgången ligger framför allt en minskning av antalet personer som dömts till fängelse för stöld och grov stöld (en minskning med drygt 240 personer), samt olovlig körning (en minskning med närmare 150 personer). Antalet personer som dömts till fängelse har sedan år 1998 varierat kring en svagt uppåtgående trend. Nedgången åren 2006 och 2007 faller inom det mönstret av svängningar som antalet personer dömda till fängelse uppvisat under åren 1998–2007.

Under år 2007 dömdes drygt 310 personer till *rättspsykiatrisk vård* som huvudpåföljd, varav en majoritet (drygt 220 personer eller 71 procent) med utskrivningsprövning. Det är, i förhållande till år 2006, en minskning på 13 personer eller 4 procent. Antalet personer som överlämnas till rättspsykiatrisk vård har varierat relativt kraftigt kring en svagt neråtgående trend sedan år 1998.

Antalet dömda till *skyddstillsyn* som huvudpåföljd uppgick år 2007 till drygt 6 300 personer, vilket är en minskning med närmare 170 personer eller 3 procent jämfört med år 2006. Av samtliga personer dömda till skyddstillsyn fick drygt 1 100 personer eller 18 procent påföljden i kombination med föreskrift om kontraktsvård. Nästan lika många, drygt 1 000 personer, dömdes till skyddstillsyn förenat med samhällstjänst under året och 160 personer eller 3 procent dömdes till skyddstillsyn förenat med fängelse. Under åren 1998–2007 har antalet dömda till skyddstillsyn ökat med 50 personer eller 1 procent, trenden är svagt uppåtgående men med stora årliga variationer. Bakom ökningen står framför allt fler personer dömda till skyddstillsyn med samhällstjänst, vilket nästan har fördubblats från drygt 500 personer till drygt 1 000 personer under de senaste tio åren. Även antalet personer dömda till skyddstillsyn med föreskrift om kontraktsvård har ökat under den senaste tioårsperioden, med drygt 160 personer eller 17 procent. Antalet personer dömda till skyddstillsyn i kombination med fängelse har dock minskat med cirka 120 personer eller 43 procent.

Antalet personer dömda till påföljden *villkorlig dom* uppgick till drygt 10 100 personer år 2007. Det motsvarar en ökning med närmare 230 personer eller 2 procent, jämfört med året innan. Antalet personer som dömdes till påföljden i kombination med samhällstjänst uppgick i sin tur till cirka 4 000 personer, vilket motsvarar 39 procent av samtliga dömda till villkorlig dom. Hela den totala ökningen år 2007 kan tillföras personer dömda till påföljden villkorlig dom i kombination med samhällstjänst, vilka ökade med 9 procent jämfört med föregående år. Under åren 1998–2007 har antalet personer dömda till villkorlig dom som huvudpåföljd ökat med nästan 2 200 personer eller 28 procent. Även denna ökning kan, från och med år 1999, i sin helhet tillföras de personer som dömts till villkorlig dom i förening med samhällstjänst.

Böter, som erhålls genom dom eller genom godkänt strafföreläggande, (se nedan) är sammantaget den vanligaste påföljden bland lagförda personer och utgör totalt sett drygt hälften (53 procent) procent av det totala antalet lagföringar år 2007. År 2007 fick cirka 25 300 personer *böter i domstol* som huvudpåföljd. Jämfört med år 2006 är det en ökning med 1 100 personer eller 5 procent och den högsta nivån sedan år 1998. Den antalsmässiga ökningen avser i huvudsak personer med ringa narkotikabrott och rattfylleri (normalgraden) som huvudbrott. Under åren 1998–2007 har antalet personer som dömts till böter i domstol ökat med knappt 4 100 personer eller 19 procent, trenden har varit uppåtgående med stora variationer. Under samma period har andelen bötesdomar av samtliga lagföringar ökat från 17 till 20 procent.

Sluten ungdomsvård utgör sedan år 1999 ett alternativ till fängelse för ungdomar. År 2007 dömdes 89 ungdomar mellan 15 och 20 år till sluten ungdomsvård. Det kan jämföras med år 2006, då 99 ungdomar dömdes till sluten ungdomsvård. Den genomsnittliga vårdtiden för de dömda ungdomarna uppgick till nästan tio månader, vilket är detsamma som föregående år. Nästan hälften (46 procent) av ungdomarna var dömda för rån eller grovt rån, medan närmare en fjärdedel (24 procent) var dömda för misshandel (inkl. grov misshandel) som huvudbrott. Andra förekommande brottsrubriceringar var exempelvis mord, dråp, våldtäkt och mordbrand.

Den 1 januari 2007 infördes ändringar om ingripande mot och behandlingen av unga lagöverträdare (se avsnittet Definitioner och begrepp). Ändringarna innebär bland annat att tillämpningen av påföljden vård inom socialtjänsten tydligare inriktas till unga med särskilt behov av vård. Denna avgränsning synliggörs genom att påföljden byter beteckning till *Ungdomsvård*. Ändringarna innebär samtidigt att *ungdomstjänst* införs som ny fristående påföljd för unga lagöverträdare under 21 år. Antalet ungdomar dömda till nya påföljderna ungdomsvård eller ungdomstjänst uppgick under år 2007 till knappt 1 800 respektive 2 500 personer. Det är en ökning med 1 100 personer jämfört med antalet dömda till vård inom socialtjänsten år 2006. Detta indikerar att unga lagöverträdare numera även döms till de nya påföljderna istället för exempelvis böter.

Lagföring genom åklagarbeslut

Antalet personer som meddelats *åtalsunderlåtelse* av åklagare uppgick till drygt 21 300 personer år 2007. I jämförelse med år 2006 är det en ökning med närmare 3 200 personer eller 17 procent. Uppgången kan till viss del ha påverkats av att åklagarmyndigheten under år 2007 införde det nya elektroniska ärendesystemet Cåbra. Möjligen har det medfört en annan informationshantering av åtalsunderlåtelser eller en effektivare ärendehantering. Främst noteras en ökning av antal personer som erhållit åtalsunderlåtelser enligt 20 kap 7 § 1 st. 3 p. RB (se avsnittet Definitioner och begrepp). Antalet personer som meddelades åtalsunderlåtelse, med hänvisning till nämnda lagbestämmelse, ökade från knappt 13 300

personer år 2006 till knappt 15 100 år 2007. Det motsvarar en ökning på drygt 1 800 personer eller 14 procent.

Under åren 1998–2007 har antalet personer som meddelats *åtalsunderlåtelse* av åklagare ökat med nästan 7 500 personer eller 54 procent. År 2000 skedde den största ökningen (drygt 8 900 personer eller 80 procent). Ökningen kan dels förklaras av att de åtalsunderlåtelser som redovisas i statistiken sedan år 1999 omfattar fler författningar än tidigare, dels av att definitionen för en åtalsunderlåtelse har förändrats något sedan år 2000.

Antalet personer som har godkänt ett utfärdat *strafföreläggande* år 2007 uppgick till drygt 41 400 personer, en ökning med knappt 600 personer eller 1 procent, jämfört med föregående år. Bakom ökningen låg i huvudsak personer som godkänt ett strafföreläggande för brott mot trafikförordningen, vilka i sin tur ökade med nästan 1 300 personer eller 22 procent. År 2007 erhöll omkring 1 600 personer villkorlig dom genom strafföreläggande, vilket motsvarar 4 procent av samtliga personer som under året godkände ett utfärdat strafföreläggande.

Antalet utfärdade och godkända strafförelägganden har minskat med drygt 14 300 eller 25 procent under åren 1998–2007. Minskningen skedde under åren 1998–2001 och för åren 2002–2007 har nivåvariationerna varit små kring en svagt uppåtgående trend. Det minskade antalet personer som erhållit strafföreläggande ska som tidigare nämnts ses mot bakgrund av utvidgningen av ordningsbetsinstitutet år 1999.

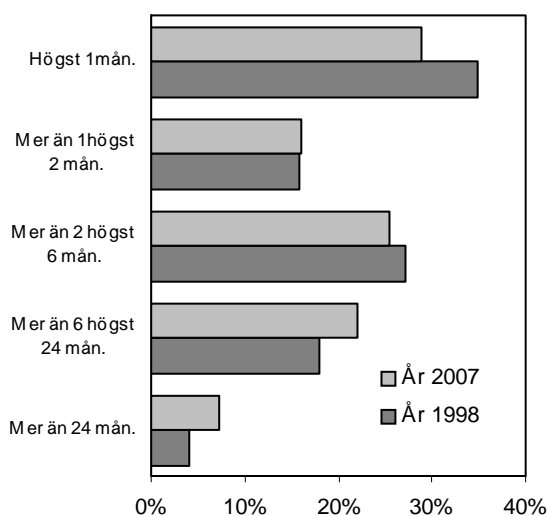
Fängelsetidens längd

Bland de personer som dömdes till fängelse år 2007 erhöll 45 procent fängelsestraff på *högst två månader*, 26 procent fängelsestraff på *över två till högst sex månader*, 22 procent fängelsestraff på *över sex månader till högst två år* och omkring 7 procent fängelsestraff på *över två år* (se figur 4.16).

Minskningarna i antalet personer som dömdes till fängelse år 2007 återfinns inom alla straffidsgrupper, med undantag för dem som dömdes till över sex månader till högst två år som ökade med knappt 1 procent. Den största nedgången både antalsmässigt rör dock personer som dömdes till kortare strafftider på *högst 6 månader*. Antalet fängelsedömda personer inom dessa straffidsgrupper minskade med närmare 650 personer eller 6 procent jämfört med föregående år. Antalet livstidsdömda år 2007 uppgick till 12 personer, vilket är en minskning med 9 personer eller 43 procent jämfört med år 2006.

De förhållandevis små förändringarna i straffidsstrukturen, innebär att den genomsnittliga strafftiden i princip är oförändrad på knappt 9 månader, i jämförelse med år 2006. Sedan år 1998 har den genomsnittligt utdömda strafftiden ökat från cirka 6 till 9 månader. Ökningen kan i huvudsak förklaras dels av införandet av alternativa påföljder till de kortare fängelsestraffen, dels av en ökning av antalet dömda till längre strafftider (i synnerhet för grovt narkotikabrott).

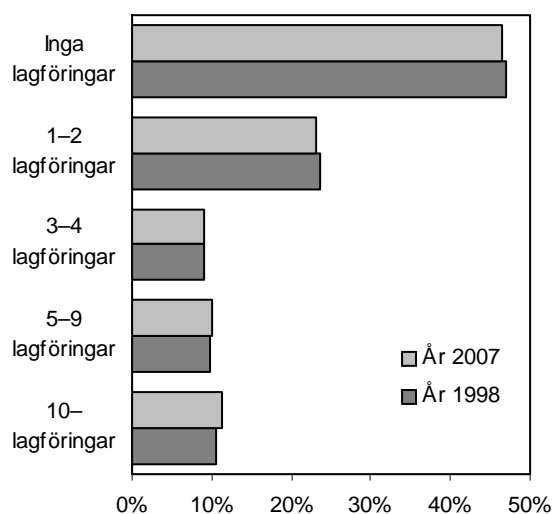
Andel personer dömda till fängelse efter fängelsetidens längd, åren 1998 (av 15 026 personer) och 2007 (av 14 146 personer)

Tidigare lagföringar

Cirka 46 procent (närmare 58 100 personer) av de lagförda personerna år 2007 var *tidigare ostraffade*, sett till de närmaste tio åren före den aktuella lagföringen. Omkring 23 procent (närmare 29 000 personer) hade lagförts mellan *en eller två gånger*, medan 11 procent (drygt 14 100 personer) hade lagförts *tio eller flera gånger* under den närmast föregående tioårsperioden. Mellan åren 1998 och 2007 har andelen tidigare ostraffade personer och lagförda mellan *en eller två gånger* av samtliga lagförda personer minskat samtidigt som antalet lagförda tre gånger eller fler har ökat. *Andelen* tidigare ostraffade personer har minskat från 47 procent till 46 procent och lagförda mellan *en eller två gånger* från 24 procent till 23 procent. Det minskade antalet debutanter över tid ska delvis sättas i relation till det minskade antalet utfärdade strafförelägganden under samma period. De personer som erhåller strafförelägganden, som normalt ges för lindrigare brott med böter i straffskalan, är nämligen generellt sett mindre brottsbelastade än personer som döms i domstol eller meddelas åtalsunderlåtelse. Bland de mer brottsbelastade personerna (lagförda personer med minst tre tidigare lagföringar) har andelen av samtliga lagförda personer ökat med en 1 procent under samma period (se figuren nedan).

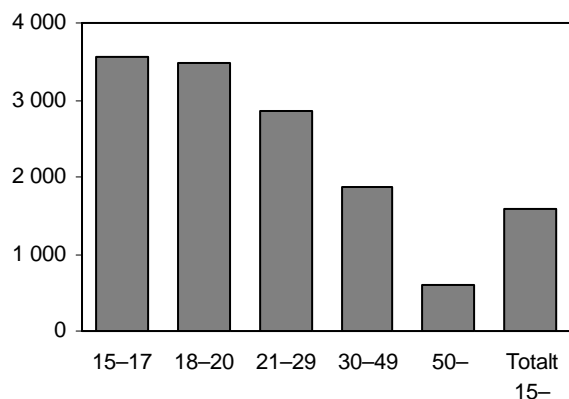
Andel personer lagförda för brott år 1998 (av 124 449 personer) och år 2007 (av 125 156 personer), efter antal lagföringar de senaste tio åren

Ålder

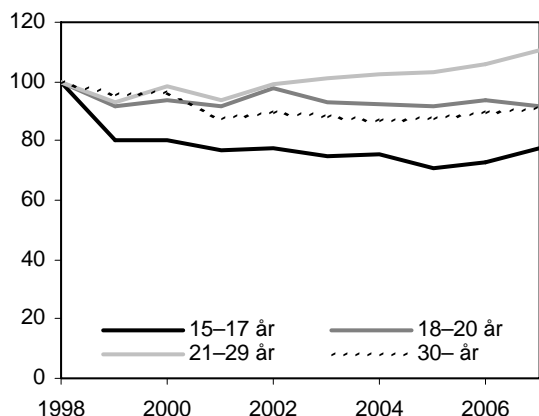
Straffbarhetsåldern är 15 år, vilket innebär att påföljd inte får dömas ut för brott om gärningspersonen inte var 15 år innan brottet begicks. År 2007 lagfördes cirka 27 200 ungdomar i åldrarna 15–20 år. Jämfört med år 2006 motsvarar det en ökning med drygt 1 800 personer eller 7 procent. Det är lagförda personer bland ungdomar i åldern 15-17 år som har ökat mest (drygt 1300 personer eller 10 procent). Eftersom antalet lagföringar ökat totalt sett är andelen ungdomar i åldern 15–20 år i förhållande till övriga åldersgrupper oförändrat jämfört med föregående år. Ungdomar utgör cirka 22 procent av samtliga lagförda personer, men endast cirka 10 procent av den straffbara befolkningen. Det innebär att antalet lagförda personer i relation till medelfolkmängden är större i de yngre åldersgrupperna (15–17 år respektive 18–20 år) än i de äldre. Ungdomarnas andel av samtliga lagförda personer är 1 procentenhet högre än för tio år sedan, år 1998 utgjorde de lagförda ungdomarna i åldern 15–20 år cirka 21 procent.

Antal lagförda personer, efter ålder per 100 000 av medelfolkmängden i respektive åldersgrupp, år 2007

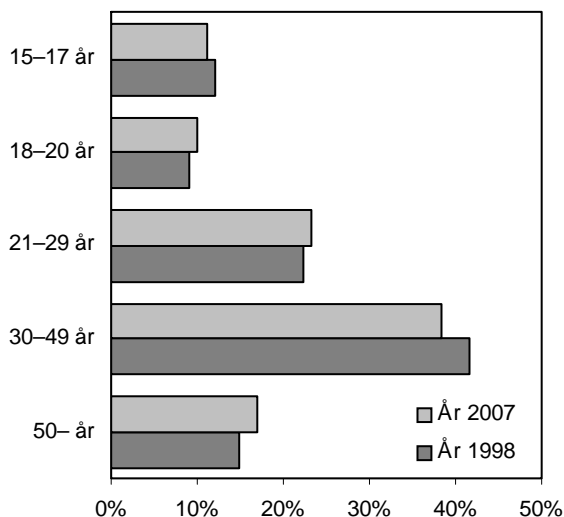

Sedan år 1998 har antalet lagförda per 100 000 av medelfolkmängden minskat i samtliga åldersgrupper. Minskningen i den yngsta gruppen (15–17 år) har dock inte varit lika stor som i de övriga åldersgrupperna. Vid tolkning av utvecklingen bör man tänka på att brottsstrukturen skiljer sig åt för olika åldersgrupper, och att upptäcktsrisken och andra faktorer, som har betydelse för lagföringen varierar för olika typer av brott. Sammantaget innebär det att utvecklingen i statistiken bland annat påverkas av att upptäcktsrisken för olika åldersgrupper kan ha förändrats över tid.

Index över antal lagförda för brott, efter ålder per 100 000 av medelfolkmängden i respektive åldersgrupp, åren 1998–2007 (1998=100)

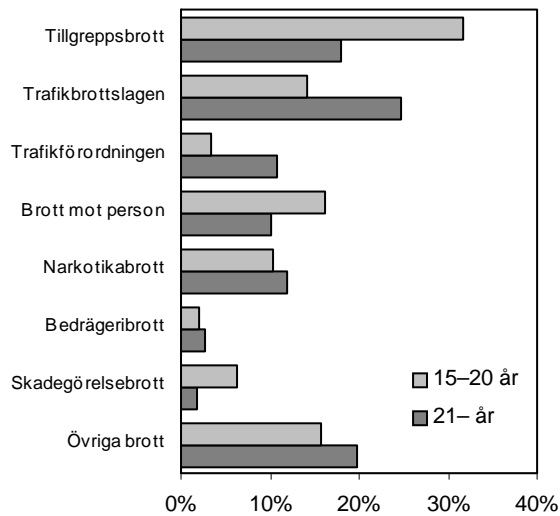

Andel lagförda personer efter ålder, åren 1998 (av 124 449 personer) och 2007 (av 125 156 personer)

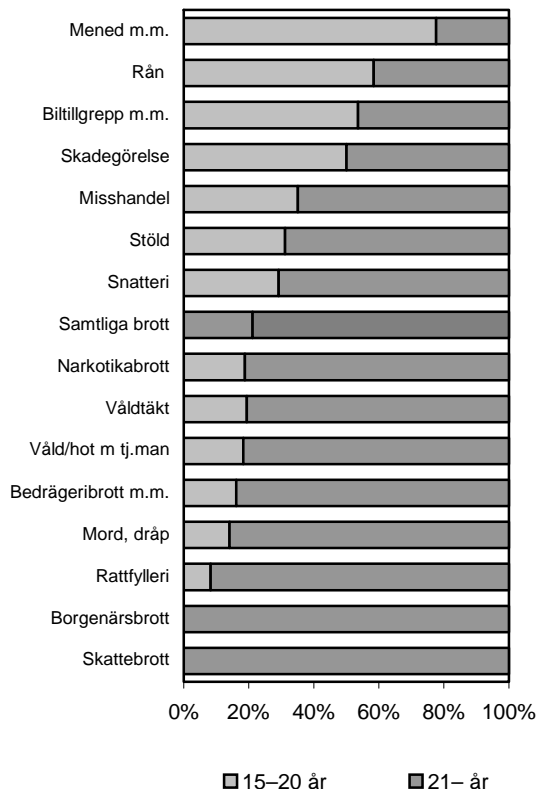
De antalsmässigt vanligaste huvudbrotten bland ungdomar i åldern 15–20 år är olika tillgreppsbrott, framför allt snatteri och stöld. Närmare var tredje ungdom (29 procent) som lagfördes år 2007 hade, sett till huvudbrottet, begått någon form av tillgreppsbrott. Det kan jämföras med 16 procent bland de vuxna lagförda personerna (21 år och äldre). Andra vanliga brott bland lagförda ungdomar är misshandel (11 %), olovlig körning (10 %) och ringa narkotikabrott (9 %), se figuren nedan.

Andel lagförda personer 15–20 år (av 27 177 personer) respektive 21 år och äldre (av 97 966 personer) efter huvudbrott, år 2007

De brott, där ungdomar utgör en stor *andel* av de lagförda personerna, är framför allt ringa smuggling, mened m.m. (i synnerhet missbruk av urkund), och rån. År 2007 utgjorde 15–20-åringar 59–91 procent av samtliga personer lagförda för dessa brott. Unga vuxna i åldern 21–29 år står i sin tur för en förhållandevis stor andel av lagföringarna rörande narkotikabrott (39 procent), medan vuxna lagförda personer (30 år och äldre) står för en större andel av lagföringarna där skatte- och borgenärsbrott samt rattfylleri utgör huvudbrott (mellan 75 och 96 procent).

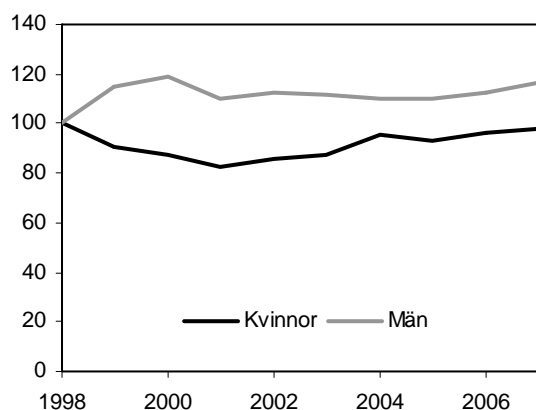
Andel lagförda personer, efter ålder och huvudbrott, år 2007

Kön

Majoriteten av samtliga lagförda personer är män. År 2007 uppgick antalet lagförda män till nästan 104 000 personer vilket motsvarar cirka 83 procent av samtliga lagförda personer. De lagförda kvinnorna uppgick därmed till nästan 22 000 personer eller 17 procent under året. Andelen kvinnliga lagöverträdare har ökat successivt från 13 till 17 procent sedan år 1998. Antalet lagförda kvinnor såväl som män har dock minskat över tid. Den statistiska förklaringen till kvinnornas ökade andel i förhållande till männen är följaktligen att det minskade antalet lagföringar har varit större för männen än för kvinnorna.

Index över antal lagförda kvinnor respektive män per 100 000 av medelfolkmängden (straffmyndiga personer), åren 1998–2007 (1998=100)

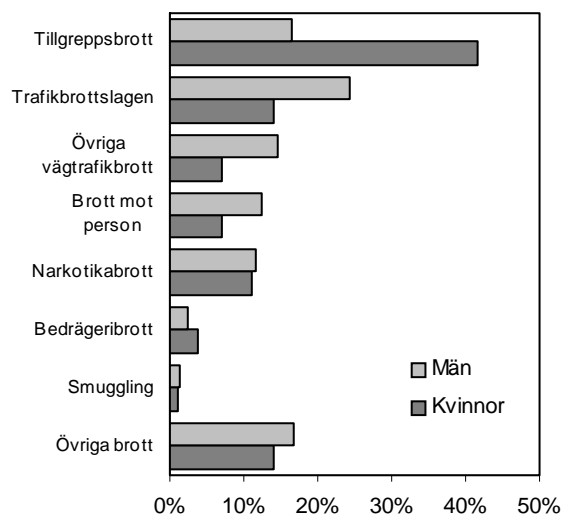

År 2007 jämfört med föregående år:

Lagförda kvinnor per 100 000 av medelbefolkningen	+10 +2 %
Lagförda män per 100 000 av medelbefolkningen	+100 +4 %

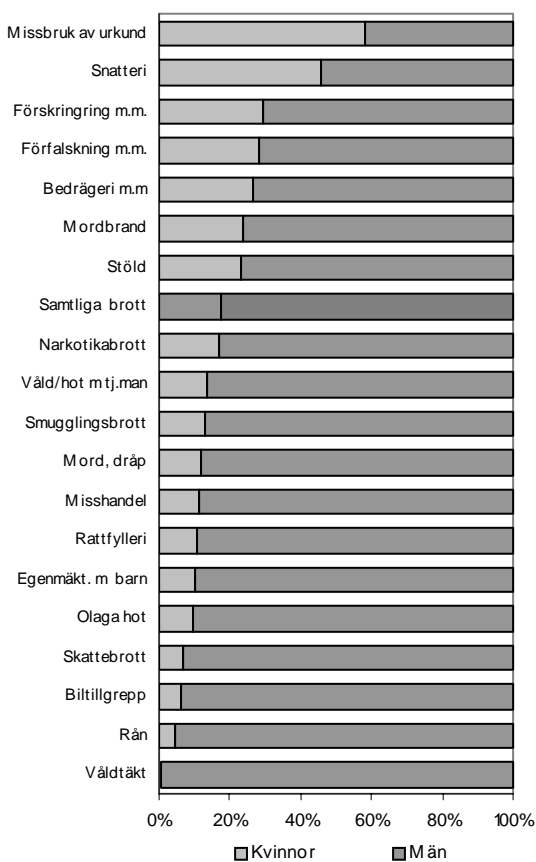
De vanligaste brotten sett till *antalet* lagföringar bland kvinnor respektive män är tillgreppsbrott av olika slag. Tillgreppsbrotten är dock mer än dubbelt så vanliga som huvudbrott bland de lagförda kvinnorna (39 procent) än bland de lagförda männen (15 procent). Kvinnornas lagföringar är också mer koncentrerade till ett fåtal brottstyper, medan männen lagföringar är mer spridda på flera olika brottstyper (se figur nedan).

Andel personer lagförda för brott, efter huvudbrott och kön, år 2007

Om man i stället ser till de brottstyper där *andelen* lagförda män respektive kvinnor av samtliga lagförda personer är hög, framträder en något annorlunda bild. Kvinnornas andel av lagföringarna är förhållandevis stor när huvudbrotten är till exempel missbruk av urkund, mened, förskringring och snatter. Kvinnornas andel var i dessa lagföringar mellan 46 och 64 procent år 2007. Männens däremot står i sin tur för en större andel av lagföringarna när huvudbrottet framför allt är sexualbrott generellt, rån (inkl grovt rån), grovt skattebrott, tillgrepp av fortskaffningsmedel samt grov misshandel. År 2007 utgjorde männen minst 93 procent av samtliga lagförda för dessa brottstyper.

Andel lagförda kvinnor (av 21 603 kvinnor) respektive män (av 103 553 män) efter huvudbrott, år 2007

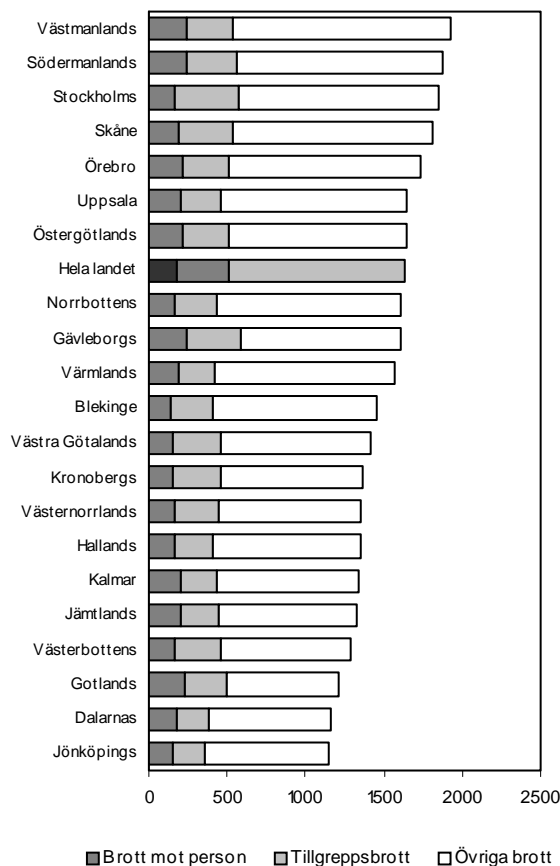

Regionala variationer

År 2007 lagfördes i genomsnitt 1 630 personer per 100 000 av medelfolkmängden. I förhållande till folkmängden hade *Västmanlands län* det största antalet lagförda personer år 2007 med 1 930 lagföringar per 100 000 invånare. Sedan följde *Södermanlands* och *Stockholms län*. I dessa två län lagfördes omkring 1 850 till 1 870 personer per 100 000 av medelfolkmängden år 2007. Andra län som låg över riksgenomsnittet var bland annat *Skåne*, *Örebro* och *Uppsala län*. I dessa län uppgick antalet lagförda relaterat till 100 000 av medelfolkmängden till mellan omkring 1 650 och 1 810 personer. Lägst antal lagföringar i relation till medelfolkmängden hade *Jönköpings*, *Dalarnas* och *Gotlands län*, med i omkring 1 150–1 200 lagföringar per 100 000 invånare år 2007.

Jämfört med föregående år står *Jämtlands* och *Västmanlands län* för de största ökningarna sett till antalet lagförda per 100 000 invånare. I dessa två län ökade antalet lagföringar relaterat till befolkningen med 24 respektive 14 procent. Relativt stora ökningarna kan även noteras för *Jönköpings*, *Kalmars* och *Hallands län* (ökningar på mellan 7 till 11 procent). Medan *Östergötlands*, *Västerbottens*, *Kronobergs*, *Södermanlands*, *Skåne*, *Stockholms*, *Västra Götalands*, *Gävleborgs* och *Norrbottens län* uppvisade något mindre ökningarna (1-6 procent). I övriga län har antalet lagförda relaterat till medelfolkmängden minskat eller ligger kvar på en i princip oförändrad nivå. Gotland län minskade dock kraftigt med 45 procent. Bakom nedgången låg huvudsakligen att antalet personer lagförda för brott mot trafikbrottslagen minskade från 680 till 280 per 100 000 invånare, vilket motsvarar 59 procent.

Antal personer lagförda för brott mot person, tillgreppsbrott och övriga brott, per 100 000 av medelfolkmängden i länen, år 2007

De regionala skillnaderna i antalet lagföringar relaterat till medelfolkmängden varierar beroende på vilken lagförd brottslighet som avses. I lagföringar rörande *tillgreppsbrott* återfinns det största antalet lagförda personer i *Stockholms län* och *Skåne län* år 2007 (cirka 405 respektive 350 lagförda personer/100 000 invånare), medan *Västmanlands* och *Gävleborgs län* stod för det största antalet personer lagförda för *brott mot person* (242 och 238 lagförda personer/100 000 invånare). Det bör i sammanhanget nämnas att en person oftast lagförs i den region där brottet har begåtts. Personen ifråga kan dock vara bosatt i en annan region i landet.

Statistikens innehåll

Lagförda personer

I statistiken över lagförda personer redovisas de personer som av domstol eller åklagare bedömts vara skyldiga till brott. Statistiken omfattar beslut om fällande domar i tingsrätt och åklagarbeslut (utfärdade strafförelägganden och meddelade åtalsunderlåtelse). Även ordningsbot, som utfärdas av polis eller tull, är en typ av lagföring. Denna uppgift ingår dock inte i begreppet lagförd person (se nedan).

När flera personer ingår i samma lagföring räknas varje enskild person som en enhet i statistiken. En och samma person kan dock lagföras vid flera tillfällen under ett år, och han eller hon räknas då flera gånger i statistiken (s.k. bruttoredovisning)⁴. I den meningen redovisar statistiken det totala antalet lagföringsbeslut som en enskild person erhållit under ett år.

Med *dom* avses ett fällande domslut i tingsrätt. Domsluten redovisas oavsett om de har överklagats eller vunnit laga kraft i tingsrätten. Ingen hänsyn tas i statistiken till eventuella ändringar i högre rättsinstans.

Med *åtalsunderlåtelse* avses beslut av åklagare att inte väcka åtal trots att den misstänkte bedöms vara skyldig till brottet. Skälet kan vara att personen samtidigt står åtalad för flera brott och att det underlåtna brottet inte anses ha någon ytterligare påverkan på straffpåföljden eller att personen är ung och brottet lindrigt.

Med *strafföreläggande* avses böter som utfärdas av åklagare. Från och med år 1997 kan även villkorlig dom enskilt eller i kombination med böter utfärdas. Strafföreläggande kan endast utfärdas för brott där böter ingår i straffskalan. Endast strafförelägganden, som godkänts av den misstänkte, ingår i redovisningen.

Ordningsbot är en typ av böter som utfärdas av polisen eller tullen. Förelägganden om ordningsbot rapporteras utan personuppgifter till Brå och redovisas därför separat i statistiken. Statistiken omfattar vidare enbart ordningsbotsförelägganden från polisen som godkänts av den bötfällda personen. Statistik över utfärdade ordningsbotsföreläggande för år 2006 ingår inte i denna rapport, men kan laddas ner från Brå:s hemsida www.bra.se.

Statistiken ger en allmän beskrivning av lagföringarnas fördelning efter huvudbrott, huvudpåföljd, fängelse tidens längd och den regionala fördelningen av lagföringarna. De lagförda personerna redovisas efter antal tidigare lagföringar, ålder och kön samt huvudbrott och huvudpåföljd i lagföringen.

⁴ I tabell 4.6 och 4.7 finns en kolumn med nettoredovisning, där varje enskild person redovisas en gång oavsett antal lagföringsbeslut denne erhållit under året.

Kategorisering av brott

Brottsredovisningen omfattar samtliga rikstäckande författningar, såväl balkbrott (brottsbalken, miljöbalken m.m.), som brott mot specialstraffrättsliga författningar. I lagföringsstatistiken ingår därmed även brott som inte redovisas i statistiken över anmälda brott. Det är i huvudsak fråga om vägtrafikbrott och andra lindriga bötesbrott. Försök, förberedelse, anstiftan och stämpling av brott redovisas som fullbordade brott under respektive brott.

Brottsredovisningen utgår från det strafflagrum (författning, kapitel, paragraf, stycke etc.) som angivits på domslutet, det utfärdade strafföreläggandet eller den meddelade åtalsunderlåtelsen. Klassificeringen av brott grundar sig således helt på den gällande lagstiftningen. Uppgifter om omständigheter kring brottet, som till exempel offrets kön eller relation till gärningsmannen ingår därför inte i redovisningen till skillnad från brottsstatistiken. De brottstyper som presenteras i denna rapport är ett urval av samtliga lagrum. Fullständig statistik finns tillgänglig hos Brå.

En person kan i en och samma lagföring dömas för flera brott. För huvuddelen av dessa fall utdöms en gemensam påföljd för samtliga brott. Men i vissa fall dömer domstolen ut en påföljd för ett brott och en annan påföljd för den övriga brottsligheten i domen. För att man i statistiken på ett enkelt sätt ska kunna redovisa vilka påföljder som följer på olika brott, tillämpas en så kallad huvudbrotts- och huvudpåföljdsprincip. Denna princip innebär att endast det grövsta brottet (sett till straffskalan) respektive den mest ingripande påföljden redovisas i statistiken (se avsnittet *Definitioner och begrepp*).

Regional fördelning

Statistiken över personer lagförda för brott redovisas för hela landet och efter län. Indelningen efter län bygger på den geografiska placeringen av den tingsrätt eller åklagarmyndighet som har tagit beslutet om lagföring. Huvudregeln är att ett mål tas upp vid den tingsrätt eller åklagarmyndighet som finns i det område där brottet är begånget. Statistik indelad efter åklagarmyndighet och tingsrätt redovisas inte i denna rapport, men finns tillgänglig hos Brå.

Insamling och bearbetning

Registreringen vid åklagarmyndigheterna och domstolarna utgör underlaget för statistiken över personer lagförda för brott.

Uppgifter om domar samlas in av Rikspolisstyrelsen (RPS) via domstolarnas ärendehanteringssystem (Vera). Materialet sänds till Brå veckovis på elektronisk väg. Uppgifter om strafförelägganden och åtalsunderlåtelse samlas in från Åklagarmyndigheten (ÅM) via åklagarväsendets system för strafförelägganden respektive åtalsunderlåtelse (Cåbra). Materialet skickas på elektronisk väg till Brå dagligen.

Hos Brå görs olika kontroller, kompletteringar och rättningar av materialet innan uppgifterna sammanställs till statistik.

Jämförelser över tid

Statistik över personer lagförda för brott har förts sedan 1830-talet. Åtskilliga förändringar inom rättsväsendet har skett under åren. Nedan följer en sammanställning av några förändringar inom rättsväsendet och av statistikrutiner sedan år 1987 som i större eller mindre grad har påverkat statistiken över personer lagförda för brott. Denna redogörelse gör dock inga anspråk på att vara uttömmande, utan det finns flera andra faktorer som har påverkan på

jämförbarheten och tolkningen av statistiken. Vissa faktorer beskrivs i kapitlet Läsanvisningar och teckenförklaringar till tabellerna.

Från och med år 1987 redovisas endast de under statistikåret utfärdade strafförelägganden som har godkänts av den förelagde personen. Tidigare utgick redovisningen från utfärdade strafförelägganden under statistikåret, oavsett om de var godkända eller inte. Förändringen medför att något färre strafförelägganden än under tidigare år redovisas.

År 1990 (och t.o.m. år 2000) upphörde redovisningen av åtalsunderlåtelse mot vissa författningar, jämfört med perioden 1979–1989. Det är framför allt åtalsunderlåtelse för vissa lindriga brott (framför allt mot vägtrafikförfattningar) som upphörde att redovisas under åren 1990–2000.

År 1994 införde domstolarna successivt ett nytt ärendehanteringssystem (MÅHS). Tidigare hade domstolarna skickat kopior på domar till RPS, som gjorde en optisk inläsning av domarna. Med införandet av det nya systemet kom domstoluppgifterna i stället att registreras maskinellt, vilket innebär att de fel som tidigare orsakats av den optiska inläsningen försvann.

År 1994 övertog Brå ansvaret för själva bearbetningen och produktionen av kriminalstatistiken från Statistiska centralbyrån (SCB). Ett nytt produktionssystem med en relationsdatabas byggdes upp och något förändrade statistikrutiner jämfört med tidigare infördes. Omläggningen har påverkat statistiken marginellt. I och med övertagandet kom dock principen för val av huvudpåföljd att ändras något, så till vida att förordnanden i förhållanden till övriga påföljder kom att rangordnas lägre än vid SCB. Förändringen innebär att förordnanden i lägre grad väljs som huvudpåföljd i statistiken jämfört med tidigare när statistiken producerades av SCB.

År 1997 infördes möjligheten att utfärda villkorlig dom, enskilt eller i kombination med böter, genom strafföreläggande.

År 1998 införde åklagarkamrarna successivt ett nytt redovisningssystem (EnVis). Uppgifterna om strafförelägganden samlas i och med detta in av Åklagarmyndigheten (ÅM) på elektronisk väg för vidare leverans till Brå. Den elektroniska distribueringen av data medför att Brå erhåller uppgifter om godkända strafförelägganden snabbare än tidigare, vilket i sin tur har viss påverkan på antalet strafförelägganden i statistiken (se ovan).

År 1999 tillkom flera nya påföljder: villkorlig dom förenat med samhällstjänst, överlämnande till vård inom socialtjänsten förenat med ungdomstjänst och slutna ungdomsvård. Tillkomsten av påföljden slutna ungdomsvård innebär att antalet ungdomar dömda till fängelse inte utan vidare kan jämföras med tidigare år.

År 1999 kom ordningsbetsinstitutet att utökas med brott mot ett större antal författningar. Utvidningen påverkar antalet utfärdade ordningsbetsförelägganden, men har även betydelse för antalet utfärdade strafförelägganden eftersom brott som tidigare skulle ha medfört strafföreläggande i och med utvidningen i stället beivras genom ordningsbot. Utöver utvidningen år 1999 har mindre tillägg i institutet skett under åren.

Från och med år 2000 levereras uppgifter om åtalsunderlåtelse på elektronisk väg direkt från Åklagarmyndigheten (ÅM), i stället för som tidigare via Rikspolisstyrelsen (RPS). De två

viktigaste effekterna av denna omläggning är att statistiken över åtalsunderlåtelse kom att omfatta samtliga författningar och att definitionen av en åtalsunderlåtelse förändrades något.⁵

Den 30 november 2000 infördes den nya lagen om straff för smuggling, som ersatte den tidigare varusmuggningslagen. Införandet av lagen innebär inga större förändringar i statistiken över lagförda personer. Genom den nya lagen kan vissa brott, bland annat smuggling av narkotika, särredovisas i statistiken.

År 2002 ökade antalet utfärdade och godkända strafförelägganden från tullverksåklagare med 84 procent jämfört med närmast föregående år. Ökningen var i huvudsak av systemtekniskt slag och kan förklaras av att tullens system för föreläggande av ordningsbot inte fungerade tillfredsställande under året. Detta medförde att man tillfälligtvis var tvungen att utfärda strafförelägganden för brott som vanligtvis beivras med ordningsbot (t.ex. ringa tullbrott). Såväl ökningen av antalet utfärdade och godkända strafförelägganden år 2002, som stora delar av nedgången i antalet strafförelägganden år 2003, bör tolkas mot bakgrund av den systemtekniska förändringen vid tullen år 2002.

Under år 2002 inrapporterades vissa felaktigheter i de åtalsunderlåtelse som rörde narkotikabrott. En del ärenden som avsåg ringa narkotikabrott kom – på grund av ett fel i åklagarnas ärendehanteringssystem Brådis – att inrapporteras som narkotikabrott av normalgraden. Den felaktiga inrapporteringen har medfört att lagföringsstatistiken för år 2002 överskattar antalet personer som meddelats åtalsunderlåtelse för *narkotikabrott av normalgraden* på bekostnad av motsvarande antal för *ringa narkotikabrott*. Åtalsunderlåtelse som rör övriga typer av huvudbrott har påverkats obetydligt av felaktigheterna och felrapporteringen har ingen påverkan alls på antalet meddelade åtalsunderlåtelse totalt sett⁶. Felaktigheterna har med hjälp av ÅM:s försorg kunnat åtgärdas och tabeller med korrigerade uppgifter kan beställas från Brå.

Från och med år 2004 erhåller RI-systemet på Rikspolisstyrelsen (RPS), som är det system som förmedlar information från domstolarna till Brå, uppgifter om domar och slutliga beslut från Domstolsverkets nya verksamhetssystem för handläggning av domar i tingsrätt. Det nya systemet, kallat Vera, ersätter det tidigare MÅHS-systemet. Enligt tester som gjorts har systemskiftet inte haft någon påverkan på statistiken över lagförda personer.

Den 1 april 2005 trädde en ny sexualbrottslagstiftning (6 kap. BrB) i kraft. Syftet med den nya lagstiftningen är dels att ytterligare förstärka och tydliggöra varje människas absoluta rätt till sexuell integritet och självbestämmande, dels att på olika sätt lyfta fram och förstärka skyddet för barn och ungdomar som utsätts för sexuella kränkningar. Den nya lagstiftningen innebär väsentliga ändringar i flera bestämmelser, men också tillkomsten av helt nya bestämmelser. Bland annat har begreppet våldtäkt utvidgats till att omfatta de så kallade utnyttjandefallen och kravet på tvång har satts lägre. Det innebär dels att gärningar som tidigare bedömdes som sexuellt utnyttjande i stället bedöms som våldtäkt, dels att tillämpningsområdet för när en våldtäkt kan bedömas som grov utvidgas. Dessutom stadgas att en våldtäkt som begås av flera personer i normalfallet ska bedömas som grov. Bestämmelsen sexuellt tvång kvarstår och ska tillämpas när förutsättningarna för våldtäkt inte är uppfyllda., medan den tidigare bestämmelsen sexuellt utnyttjande ändras till att enbart avse utnyttjande av personer som befinner sig i beroendeställning till gärningsmannen.

⁵ För mer information se *Kriminalstatistik 2000*.

⁶ För mer information se *Kriminalstatistik 2003*.

Den nya lagstiftningen innehåller vidare fyra nya straffbestämmelser för sexualbrott som riktar sig mot barn. Bestämmelsen *våldtäkt mot barn* (4 §) tar sikte på de allra allvarligaste brotten mot barn och det ställs inte längre några krav på att hot eller våld har använts vid övergreppet. Bestämmelsen *sexuellt utnyttjande av barn* (5 §) reglerar sådana fall av våldtäkt mot barn som med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarliga och bestämmelsen *sexuellt övergrepp mot barn* (6 §) avser andra sexuella handlingar mot barn än som avses i bestämmelserna om våldtäkt respektive sexuellt utnyttjande av barn. Dessutom tillkom en ny bestämmelse, sexuellt utnyttjande av barn för sexuell posering (8 §), som straffbelägger gärningar där någon främjar eller utnyttjar ett barn för detta ändamål.

Genom lagstiftningen upphävdes även lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster. Den ersattes av en ny straffbestämmelse i brottsbalkens sjätte kapitel, *köp av sexuell tjänst* (11 §). Bestämmelsen utvidgades samtidigt till att, utöver den som skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse, även straffbelägga den som nyttjar en sådan förbindelse som betalats av någon annan. Nämnade och övriga ändringar i lagstiftningen innebär att man inte utan vidare kan jämföra antalet lagförda för olika sexualbrott år 2005 med antalet tidigare år.

Den 1 januari 2007 infördes ändringar i reglerna om ingripande mot och behandlingen av unga lagöverträdare. Syftet med dessa ändringar är att vidareutveckla och förbättra påföljdssystemet för unga i åldern 15-21 år som gjort sig skyldiga till brott. Ändringarna innebär bland annat att tillämpningen av påföljden vård inom socialtjänsten tydligare inriktas till unga med särskilt behov av vård. Denna avgränsning synliggörs genom att påföljden byter beteckning till *Ungdomsvård*. Ändringarna innebär samtidigt att *ungdomstjänst* införs som en ny fristående påföljd för unga lagöverträdare under 21 år. Påföljden som liksom tidigare avser oavlönat arbete samt annan särskild ordnad verksamhet i lägst 20 och högst 150 timmar får endast dömas ut om den unge godkänner påföljden och det saknas grund att dömas till ungdomsvård. Syftet är att påföljden ungdomstjänst ska kunna ersätta högre bötesstraff, kortare frihetsberövanden och när det är lämpligt ungdomsvård. I valet mellan böter och ungdomstjänst ska det senare normalt väljas om den inte anses för ingripande. Om den unge är över 18 år får dock ungdomstjänst endast dömas ut om särskilda skäl finns.

Under år 2007 har Åklagarmyndigheten successivt infört ett nytt ärendesystem (Cåbra) som ersatt åklagarnas tidigare ärendesystem (Brådis och Envis). Systemomläggningen påbörjades februari år 2007 och skedde successivt i olika åklagarkammare fram till juni år 2007. Syftet med omläggningen var att ytterligare effektivisera åklagarverksamheten. Uppgifter från både de gamla och det nya systemet ligger till grund för statistiken över lagförda personer.

Denna systemomläggning kan ha påverkat statistiken över lagförda personer år 2007 och därmed jämförbarheten med tidigare år. Analyser av statistiken samt de tester som genomförts under hela införandefasen tyder dock på att systemomläggningen generellt sett kan endast ha haft en marginell påverkan på statistiken. (Mer utförlig information om statistikomläggningen kan beställas från BRÅ:s statistikenheter.)

Maj 2008

Brå ansvarar för den officiella kriminalstatistiken och har till uppgift att förse rättsväsendets myndigheter, brottsförebyggande aktörer och övriga användare med statistik av god kvalitet som underlag för beslutsfattande, utredningsverksamhet, debatt och forskning.

Brå:s statistikenhet sammanställer och presenterar, utifrån insamlade uppgifter från rättsväsendets administrativa system, årligen cirka 400 tabeller på månads-, kvartals- och årsbasis inom områdena brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Uppgifterna redovisas på såväl nationell som regional och lokal nivå.

Tabellerna publiceras på Brå:s webbplats, www.bra.se/statistik, tillsammans med tolkningsanvisningar, kommentarer och analyser, samt i de två årliga publikationerna, Kriminalstatistik och Narkotikastatistik.

Statistik över anmälda brott har förts från år 1950. Statistiska centralbyrån publicerade årligen statistik till och med redovisningsåret 1992.